

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի : Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4 մէկտիկէ, կանխիկ, և հատը 50 փարս (մէդալիթ) : Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մ. Կրիկ, Կ. պոլիս, Ամերիկացի խան :

ՀԱՏՈՐ 32.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՄԱՅՈՒ 20. 1879

Թիի 20

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ հետ մէկտեղ գործել : — Հոգեւոր արժէքը : — Պաշտօնական և անօրինական միացեալ նախադրեալներ : — Երեկոյեան աղօթք մասկան : — Նեստորական մէջ դաստիարակութիւն : — Աստուծոյ հետ գրաստուն : — Ծանուցում : — Խորհրդեղէն նամակ մը : — Սուրբ զրոյք ընթերցման և աղօթքի միութիւն : — Տղայացի վտանգները : — Մկրտութիւն : — Քաղաքական լուրեր : — Ելեւստական և առեւտրական :

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԵՏ ՄԷԿՏԵՂ ԳՈՐԾԵԼ

Մեր բոլոր գործերուն մէջ Աստուծոյ հետ մէկտեղ գործելու ենք, եթէ կ'ուզենք ճշմարիտ յաջողութիւն գտնել : Ամէն մարդ որ բարի գործի մը մէջ կը յաջողի, կը յաջողի վասն զի կը գործէ այն ճամբով զոր Աստուծոյ ցուցնցած է իր խօսքին կամ նախախնամութեան մէջ :

Նաւաւարդ պարտի դիմանալ թէ ինչ է Աստուծոյ դրուած բնական օրէնքը որուն համեմատ պարտ է վարուել ալեկոծութեան ատեն, և պարտի հետեւիլ այն օրինաց, ապա թէ ոչ նաւաւարդութեան կը հանդիպի : Եթէ նաւաւարդ կը գործէ Աստուծոյ հետ մէկտեղ, այսինքն՝ եթէ դիտէ հոլեւրու և ծովերու օրէնքը զոր Աստուծոյ հաստատած է՝ կրնայ երթալ ամէն ծով, և ամէն երկիր տանել իր վաճառները : Հեռագիրը ոչ միայն հնարք այլ և գիւտ է : Մարդիկ կը գտնեն մեծամեծ զօրութեանց մին զոր Աստուծոյ ծածկած է ի բնութեան, կը սորվին այն զօրութեան օրէնքները, և ապա կը հնարեն գործել մը որով կրնայ այն օրէնքը գործածուիլ յօգուտ : Եթէ հազար մարդ միաբերան դաշն, չեն կրնար լսել ընել իրենց ձայնը տասը մըն հեռուն : Բայց կը գտնեն բնական զօրութեանց մին զոր Աստուծոյ ստեղծած է, այսինքն՝ երկկարական զօրութեանը, և կը գործեն անոր հետ մէկտեղ, և փառքիկ աղջիկ մը կրնայ դաշիկ հեռագրական գործուն մատուցներուն, և կ'իմացնէ իր պէտքը հազարաւոր մըններ հեռու :

Ճշմարիտ դաստիարակ մը նոյնպէս կը գործէ Աստուծոյ հետ : Աստուծոյ կարողութիւններ տուած է մարդոց, և այս կարողութիւններուն տուած է օրէնք, և դաստիարակը որ դիտէ այն օրէնքը և կը ջանայ ըստ այնմ կրթել տղուն կարողութիւնները կը յաջողի : Մինչ դաստիարակը կը սորվեցնէ, կը սորվեցնէ նաև Աստուծոյ : Դաստիարակին պատասխանատուութիւնը մեծ է, և անոր աղօթքով իւր կրնայ շատ օգտակար ըլլալ, բայց չի կրնար աղուն մտքին ձև տալ, ինչպէս անդ-

րիադործը կուտայ քարին, այլ կրնայ միայն ուղղել մարմին բնական զարդացումը : Երբ ծառ մը կը տնկես, կը ջանաս անոր այս ինչ ձևը տալ, կամ չես թողուր անոր այն ինչ ձևն առնել, բայց ծառին բնութեան օրէնքն է որ կը գործէ և կ'աճեցնէ ծառն իր տեսակին համեմատ :

Այսպէս է նաև հոգեւոր աշխարհի մէջ : Կան հոգեւոր աղբմանք և խորհուրդք, յայտեր և երկիւղներ իւրաքանչիւր մարդու հոգեւոր մէջ : Ասանք են հոգը ուր կ'իյնայ ճշմարտութիւնը, և ուր Հոգին սուրբ կ'աճեցնէ և կը զարգայնէ հոգեւոր կեանքը : Մեղի հարկ չէ նոր կարողութիւններ տալ մտայ. մեր գործն է անուցանել ինչ որ Աստուծոյ դրած է հոգի, և օգնել անոր կատարեալ աճմանը : Այս մեղի քաջալերութիւն է : Ճշմարտութեան յարգը միշտ չի ճանչցուիր, նա մանուսանդ չատ անգամ դժկամակութեամբ կը լսեն մարդիկ ճշմարտութիւնը : Մարդիկ մէկգի կը դառնան անհոգութեամբ երբ անոնց խղճին կը բողբոլի, երբ յաւիտեական կենաց վրայ կը խօսուի, և երբ Աստուծոյ սէրը կը պատմուի անոնց : Բայց տարակոյտ չունինք թէ մարդու մէջ ինչպիսիք մտայ որ վերջապէս պիտի ցուցնէ իր զօրութիւնը, կայ փառք, յաւիտեական կենաց համար որ վերջապէս լսել պիտի ընէ իր ձայնը : Փելիքս տիւնը չդրու Պօղոսի, այլ արձակեց զնա աւելի յարմար ժամանակի թողլով լսել առաքելոյն քարոզութիւնը : Բայց և այնպէս դողաց Փելիքս մինչ Պօղոս կը խօսէր «արդարութեան ու ժողովարարութեան և գալու դատաստանին վրայով» (Գործ. ԻԲ. 25) : Մարդ որչափ և չարանայ, անոր մէջ կայ բան մը որ կը ցուցնէ բարին և ուղիղը : Աստուծոյ զինք առանց վիպարութեան չի թողուր որ ինչէ մարդու հոգեւոր մէջ :

Բայց Աստուծոյ պարգևած է մարդուն ոչ միայն հոգեւոր ձիւրք և խիղճ, այլ և խոստացած է օգնել անոր ամէն բարի առաջադրութեան մէջ, տածել ամէն բարի փառք, և կենդանացնել ամէն ուղիղ գաղափար : Ուստի ով որ միամիտ արտիւ կը բաղձայ բարիք ընել մարդոց հոգիներուն, կրնայ վստահ ըլլալ թէ Աստուծոյ հոգին գործակից պիտի ըլլայ անոր այն գործին մէջ : Այս է պատճառ որ մարդիկ հոգեւոր չենք երկը կանգնեն ի վեր քան զկար իւրեանց, վասն զի մեծ ճարտարապետն

Աստուծոյ անոնց հետ է, ամէն քար կը գնէ ուր պաշտած է, և անկատար գործին կու տայ լրումն և կատարելութիւն : Սողոմոնի տաճարը չինոդները ցրուեցան ամէն կողմ : Ուսանք քար կը հանէին, այլք ատաղձ կը կարէին, և այլք կը բերէին հեռու տեղերէ ոսկի և պատուական քարեր և ուրիշ մեծագլին նիւթեր : Իւրաքանչիւր ոք իր յատուկ գործը կը տեսնէր, Բայց ճարտարապետը բոլոր այն նիւթերը մէկտեղ բերելով կազմեց փառաւոր տաճար : Այսպէս կը կանգնի նաև Աստուծոյ հոգեւոր տաճարը մարդուն հոգեւոր մէջ : Այլևայլ աղբեցութիւններ կը գործեն անոր համար, ամէնքն ալ կարգաւ կը դաշին անոր, բայց Աստուծոյ շնորհատու և հոգը աղբեցութիւնը կը զերազանցէ ուրիշ ամէն աղբեցութիւն, և քան որ ինչէ գործող աւելի և լաւագոյն արդիւնք յառաջ կը բերէ :

ՀՈԳԻՈՅՆ ԱՐԺԻԲԸ

5.

Ո՛րչափ է հոգեւոր արժէքը : Արդէն ցուցուցինք թէ հոգին շատ պատուական է, վասն զի անմահ է և ունի զարմանալի յարմարութիւն գիտութեան, ուրախութեան և տրամուլութեան : Բայց հոգին ունի քան զոստ աւելի բարձր յարմարութիւն և ձիւրք : Հոգին ունի ոչ միայն իմացական և զգացողական, այլ և բարոյական բնութիւն : Ունի կարողութիւն գիտելոյ զբարին և զչար, ընտրել անոնց մին ի միւսմէն, և տալ զինք միայն կամ միւսոյն :

Հոգին ի սկզբան ստեղծուեցաւ ի պատկեր Աստուծոյ, և թէպէտ այս աստուածային պատկերը եղծու մեղքն Սեւամայ, կրնայ տակաւին օգնութեամբ Աստուծոյ միւսանգամ նորոգուիլ : Այս, ամէն հոգի կարող է զօրութեամբ ճշմարտութեան և Հոգեւոր սրբոյ ստանալ բարոյական նմանութիւն մը ոչ միայն նախնի բարեպաշտ և աստուածատէր անձանց, այլ և նոյն իսկ Աստուծոյ : Ամէն հոգեւոր մէջ կրնան ծնանիլ և աճիլ այնպիսի բարոյական յատկութիւնք, որ հոգին իբր ատաղ մը ի հաստատութեան երկնից պիտի վայլի յաւիտեան : Ինչպէս Աստուծոյ արգար է յամենայնի զոր կը պահանջէ մարդոյմէ, նոյնպէս հոգին կրնայ արգար ըլլալ յամենայնի զոր կու տայ Աստուծոյ, ինչպէս Աստուծոյ հաւատարիմ

թագաւոր է, նոյնպէս հոգին կրնայ ըլլալ հաւատարիմ հպատակ : Հոգին կրնայ մարդը ըլլալ խորհրդով իբրև զԱստուծոյ որ աղբերն է ամենայն մարդութեան, և սէրը կրնայ կանոն և սկզբունք ըլլալ կենաց հոգեւոր, ինչպէս է կանոն և սկզբունք կառավարութեան Աստուծոյ : Հոգին կրնայ այնպէս մարդուիլ և աղնուանալ, որ անոր բոլոր բնութիւնը լցուած, աղդուած և կառավարուած ըլլայ սիրով ինչպէս է Աստուծոյ բնութիւնը : Այս աշխարհի մէջ անգամ հոգին երբեմն կը ցուցնէ շնորհօքն Աստուծոյ զարմանալի յարմարութիւն մաքուր սիրոյ, և Աստուծոյ խոստացած է որ հոգին զարգանայ ի կատարելութիւն : Ո՛րչափ պատուական ըլլալու է ուրեմն հոգին որ կրնայ, շնորհօքն Աստուծոյ, ազատիլ ամէն անարդյանկութենէ, և երկնաւոր սիրով շարժիլ իր բոլոր խորհուրդներուն, փափաքներուն և առաջադրութեանց մէջ : Այս աշխարհի մէջ անգամ ոչ մը մեր ստացուածոց պատուականագոյնն է, Կ'աղնուայնէ մեր յարաբերութիւններն ուրիշներուն հետ, և կը սրբացնէ ամէն առնչութիւն : Ապա սրբալի պատուական պարտի լինել հոգին որ կրնայ ընկերակցել երկնաւորաց և ձգուիլ առ նոսա երկնային սիրով, և սորվելով յաւիտեական դարերով առաւել քան զառաւել սիրել երանելի Փրկիչը, պիտի զգայ թէ սաստիկ և մաքուր սէր մը անգագար կ'աճի յինքնան դէպ ի Փրկիչը :

Բայց հոգին նոյնչափ յարմարութիւն ունի բարոյապէս վաթմարանալ : Հոգին ինչպէս կրնայ բարձրանալ, նոյնպէս կրնայ նաւաստանալ : Ինչպէս կրնայ աղնուանալ, նոյնպէս կրնայ յուսանալ : Հոգեւոր յարմարութիւններն յանհուն մեծ են, բայց այնպէս մեծ ի չարն ինչպէս ի բարին : այնպէս մեծ ի պղծութիւն, ինչպէս ի մարքութիւն : այնպէս մեծ յատելութիւն, ինչպէս ի սէր : Հաստատուել համար զայս հարկաւոր չեն վկայք : Եթէ մարդոց գործերուն անհերքելի ապացոյցները չըլլային, պիտի կրնայինք հաւատալ թէ մարդս կրնայ այնպիսի անգթութիւններ և գաղանդութիւններ գործել : Այս աշխարհի վրայ կը տեսնենք առաջին քայլերը զոր մարդիկ կ'ընեն չարութեան ճամբուն մէջ : Կը տեսնենք նաև թէ յորպիսի յանդուգն չարութեան կրնան ընկղմիլ մարդիկ քիչ

տարիներու մէջ : Մարդոց այժմու միտումն ի չարութիւնն ստեղծել է , բայց այս միտումը դեռ իր կատարմանը հասած չէ : Մարդոց այժմու անձնասիրութիւնը , ատելութիւնը , անդամութիւնը և անագործութիւնը թերեւս ոչինչ են բաղդատմամբ անոնց զորս մարդիկ կրնան դործել : Ինչպէս որ սիրոյ դործը մարդուս հոգւոյն մէջ կրնայ վառելով հասնիլ մեծ պայծառութեան , նոյնպէս կրնայ բոլորովին մարել : Ինչպէս որ հոգին կրնայ շնորհօքն Աստուծոյ խաղաղ ազատիլ իւր անձնասիրութենէն , նոյնպէս կրնայ բոլորովին վիշտի գերի ըլլալ այն միտումեան : Հոգւոյն մէջ կան հզօր զօրութիւններ , որ դեռ բացուած չեն , բայց ստուգելու պիտի բացուին . և այնպիսի են այս զօրութիւնք , այնպիսի է անոնց անմահ օրէնքը , և այնպէս անվերջանալի անոնց զարգացումը , որ մարդիկ ստուգելու պիտի ըլլան կամ նման հրեշտակաց յերկինս , և կամ հանգոյն դիւաց ի դժոխս :

Ուրեմն , որչափ պատուական կը համարէք ձեր հոգին :

Հոգին քան զյաւիտեանական բնութեան իւր տեւէ , և անոր յարմարութիւնն ի գիտութիւն , յուրախութիւն և ի տրամուծութիւն , ի սէր և յատելութիւն և ի վատթարութիւն ի վեր են քան զհասողութիւն մարդոյ :

Եթէ կան որ չափազանց կը համարեն արժէքը կամ յարգը զոր մենք կ'ընծայենք հոգւոյն , թող նային թէ նոյն իսկ Աստուած ինչ արժէք կամ յարգ կ'ընծայէ հոգւոյն : Աստուած քաջ գիտէ հոգւոյն արժէքը , վասն զի հոգւոյն արարիչն է : Արդ , ինչ յարգ կ'ընծայէ Աստուած հոգւոյն :

Աստուած էր որքին որքին մարդոց հոգիները : Թող ընթերցողը լաւ նկատէ զայս : Այնպէս պատուական են հոգիք մարդկան , որ Աստուած մարդ եղաւ , չարչարուեցաւ և մեռաւ անոնց հոգիները փրկելու : Եւ հիմա Աստուած կը խնդրէ մենէ իւրաքանչիւրէն նկատել մեր հոգւոյն յարգը : Մեծ խնամով կը խնդրէ Աստուած զայս : Ինչ օգուտ մեզի բոլոր աշխարհք չահել և մեր հոգին կորուսանել :

Ընթերցող , ի՞նչ պատասխան ունիս տալ այս հարցման :

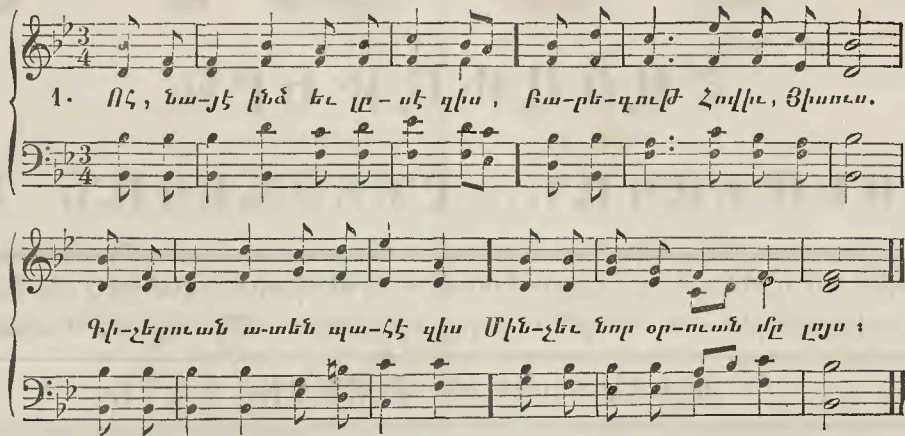
ՊՈԽԻՆԱՐԻԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՍՏԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 40.

Մեր խոստման համեմատ այս յօդուածին մէջ պիտի ցուցնենք թէ Ամերիկացիք ինչ միջոցներ ձեռք առած են անգործութիւնը պահելու , եւ կարող ըլլալու վանել արտաքին թշնամեաց յարձակումներն , առանց մեծամեծ բանակներ պահելու :

Բոլոր երկրին մէջ անգործութիւնը պահելու համար Ամերիկացիք հետեւեալ միջոցները ձեռք առած են .

1. Հոգ կը տանին այնպիսի արդար օրէնք դնել , եւ գործադրել զանոնք այնպիսի անաչառ կերպով , որ առիթ չտրուի անկարգ վրդովմանց : Հոգ կը տանին օրէնք դնել ոչ յօգուտ սակաւուց , այլ յօգուտ բոլոր ազգին . չեն դնել այնպիսի օրէնք որ ծանր է այս ինչ մանաւանդ քան

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՂՈՐԴ ՄԱՆԿԱՆ

1. Ո՛հ , նայէ ինձ եւ լըսէ զիս ,
Բարեգութ Հովիւ , Յիսուս .
Գիշերուան ատեն պահէ զիս
Մինչեւ նոր օրուան մը լոյս :
2. Դուն այսօր զիս պաշտպանած ես ,
Գոհութիւնքս ընդունէ ,
Հագցուցած եւ կերակրած ես ,
Հիմա ձայնս սիրով լըսէ :

3. Կ'աղաչեմ բոլոր մեղքերս ,
Ձրիապէս ներէ , ջընջէ ,
Եւ սիրած բարեկամներս
Պաշտպանէ ու միշտ օրհնէ :
4. Հոս փորձութենէ պահէ զիս ,
Դու սիրովդ թող ապրիմ .
Եւքն երկնից մէջ ընդունէ զիս ,
Հոն քեզի հետ բնակիմ :

այն ինչ դատու մարդոց , եւ կը գործադրեն առանց աշխուժեան այս ինչ կամ այն ինչ անձի :

2. Հոգ կը տանին եկեղեցիներու մէջ քարոզութեան , եւ թէ չարախակաւ եւ թէ կիրականօրեայ գարոցաց միջոցաւ արթնցնել ազգային ոգի , որ հակառակ է որ եւ իցէ անկարգ ցոյցերու , եւ կ'օգնէ իշխանութեանց իրենց պարտականութիւններն ըստ արժանեցն կատարել :

3. Կը թողուն ամէն քաղքի եւ գիւղի անձաւոր հոգ տանել իրենց մէջ անդորրութիւնը պահելու : Եթէ մեծ խռովութիւն մը ելլէ , կառավարութիւնը կ'օգնէ անդորրութիւնը նորէն հաստատելու . ընդհանրապէս իւրաքանչիւր քաղաք եւ գիւղ կարող եւ բաւական կը համարուի իր ոստիկանութեան ձեռք պահել անգործութիւնը :

Հարկւորման փորձը ցուցուցած է որ այս միջոցները շատ եւ բաւական են : Արդարեւ դուն ուրեք հարկաւոր կ'ըլլայ զինուորական զօրութիւն գործածել անգործութիւնը պահելու : Ամերիկացեաց ազգային ոգին այնպէս հակառակ է ապօրինաւոր յուզմանց , որ այն սակաւ անձինք անգամ որ յուզմունք կամ խռովութիւն յարուցանելու միտեալ են՝ գիտեն թէ չեն կրնար յաջողիլ . Սակաւուց չահերուն ծառայող բանական վարչութիւն մը տեսելու համար կարօտ է մեծ զինուորական զօրութեան . բայց իմաստուն եւ բարերար կառավարութիւն մը մնալու համար պէտք չունի մեծամեծ բանակներու , քանզի ամբողջ ազգը թիկունք է այնպիսի կառավարութեան :

Արտաքին յարձակումներէ ապահովութեան դպով , Ամերիկացիք կը ջանան միշտ արգարութեամբ վարուիլ ուրիշ ազգերու հետ , որպէս զի ասոնք պատճառ չունենան Ամերիկացեաց վրայ յարձակելու : Արդարեւ ցաւալի եւ դատապարտելի է այն ընթացքը որով Ամերիկայի հին դաշմանակները վարուեցան բնիկ ցեղերու հետ . բայց Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց տէրութեան ընթացքն այս վերջին հարկը տարուան մէջ արդար եւ խաղաղասիրական եղաւ դէպ յօտար ազգս , ուստի եւ Միացեալ Նահանգները շատ քիչ նեղուեցան օտար յարձակումներէ : Սակայն եւ այնպէս թշնամիներէ յարձակում անկարելի չէ , ուստի եւ Ամերիկացիք եւս կարող եւ պատրաստ գտնուելու են եւս միշտ օտար յարձակումներ : Որպէս զի Ամերիկացիք կարող ըլլան յաջողութեամբ դէպ զնեւ օտար յարձակմանց եթէ երբեք պատահին այսպիսի յարձակումներ , հետեւեալ միջոցներն ընտրած են :

1. Ունին զինուորական դպրոց մը զոր որչափ հնար է կատարեալ ընելու կը ջանան : Այս դպրոցին մէջ մտացի եւ ժիր երիտասարդներ ըստ արժանեցն կը կըրթուին պատերազմական արուեստին մէջ , այնպէս որ , եթէ պատերազմ յառնէ , ազգը կրնայ հանել այնչափ թուով զինուորական պաշտօնականներ կամ զօրաց հրամանատարներ , որչափ բաւական է մեծ բանակի մը համար :

2. Ամերիկացիք ունին սակաւ թուով կանոնաւոր զօրք , որ իւր սերմ կամ խմոր է մեծ զինուորական զօրութիւն մը գոյանցնելու , եթէ հարկ ըլլայ : Պատերազմական արուեստին հմուտ բաւական թուով պաշտօնականներ եւ քիչ բայց փորձառու զինուորներ կրնան օգնել արագ արագ մեծ զինուորական զօրութիւն մը կազմելու :

3. Ամերիկացիք ունին նաեւ ազգային պահապան զօրք զոր կրնան շուտով ի գէն կոչել : Ամերիկացիք վերջին պատերազմէն առաջ աղէկ հոգ տարած չէին այս ազգային պահապան զօրաց , ուստի եւ , երբ այն ներքին պատերազմը ծագեցաւ , ի սկզբան մեծ նեղութիւն կրեցին :

Ամերիկայի ազգային պահապան զօրաց զօրութիւնը աղէկ է : Այս զօրութեան համեմատ ամէն երիտասարդ զինուոր զօրած է եւ պարտի սրտեալ ժամանակներ դալ եւ զինուորական կրթութիւն ընել , բայց պարտական չէ թողուլ իր գործը կամ արուեստը : Այս կերպով ամէն մարդ կամաց կամաց կը կրթուի պատերազմական արուեստին մէջ առանց շատ ժամանակ կորսնցնելու , եւ առանց ծախսի : Չինուորք յորոց կը բաղկանայ ազգային պահապան զօրքը՝ զատ զինուորական դաս մը չեն կազմեր , այլ կը մնան իրենց հայրենակիցներուն հետ , ամէն բանի մէջ կարեկից են անոնց , եւ չեն ուզեր անոնց լազուի հակառակ գործել կամ ոտնակոխ ընել անոնց իրաւունքը :

4. Ամերիկայի կառավարութիւնը մեծ վտանգութիւն ունի ժողովրդեան հայրենասիրութեան վրայ : Կը ջանայ իմաստուն եւ բարերար վարչութեամբ զօրացնել ժողովրդեան հայրենասիրութիւնը , որպէս զի ի հարկի բոլոր ազգը ոտք ելլէ պաշտպանել կառավարութիւնը :

Խնդիր է թէ Պուլիարիոյ իշխանութիւնն ինչ տեսակ եւ որչափ զօրք ունենալու է : Այս խնդիրն ըստ արժանեցն լուծելու համար Պուլիարիոյ մէջ գտնուած կորովաւոր եւ փորձառու անձանց իմաստութիւնը հարկաւոր է : Կան ոմանք որ կ'ըսեն թէ մեծամեծ եւ կարեւոր օգուտներ կան զորս ձեռք բերել անհնար է առանց մեծ

բանակի . ընդհակառակն , ուրիշներ , կ'ըսեն թէ առայժմ Պուլիարիոյ իշխանութեան մեծ փոթն ըլլալու է գլուխ հանել իր կազմութիւնը , բանալ ազգային եկամտից աղբիւրները , եւ հոգ տանել ազգին մտաւոր եւ բարոյական զարգացման : Ասոնք կ'ըսեն թէ մեծ բանակ մը անտանելի բեռ կը դնէ ժողովրդեան վրայ , եւ մեծ արգելք է ազգային յառաջադիմութեան :

Շատ բան կ'ախտու ունի մեծ տէրութեանց որոշումներէն Արեւելեան Բուժիլի խնդրոյն վրայ : Եթէ Եւրոպական մեծ տէրութիւնք , յիշալի կամ յանդիման , կը սկսեն պահել իրենց որոշումները , եւ չեն թողուր որ Պուլիար ազգը տէրութեանց կարգադրութիւններուն հակառակ շարժի , եւ պատրաստ են բռնութեամբ նուաճել այնպիսի շարժումներ , յայտնի է թէ Պուլիար ազգին ուրիշ բան չի մնար ընել բայց եթէ խաղաղ եւ հանգստի կենալ , եթէ այսպէս է , ապա Պուլիար ազգին միտութեան փափաքը կրնայ ձեռք բերուիլ Եւրոպական տէրութեանց հաճութեամբ միայն , եւ այս հաճութիւնը համբերութեամբ եւ խաղաղասէր ընթացքով միայն կրնայ ձեռք բերուիլ : Եթէ տէրութիւնք յիշեալ ընթացքը կը բռնեն , մեզի կը թուի թէ աւելորդ է Պուլիարաց իրենց զօրութիւնը սպառել մեծ բանակ պահելու , այլ պարտին մանաւանդ իրենց բոլոր ոյժը տալ ամենայն կերպով ազգը զօրացնելու եւ ծաղկեցնելու :

ՆԵՍՏՈՐԱԿԱՆ ՄԷՋ ԴԱՍԻՍՏԱՐԱՆ ԿՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ տարի Ուրմիոյ մէջ դպրոցաց հոգը յանձնուեցաւ տասուերկու Նեստորական հոգաբարձուներու եւ երկու միսիոնարներու : Նեստորական հոգաբարձուք ընտրուած են Աւետարանական եկեղեցեաց Միութեան կողմանէ : Հոգաբարձուց ժողովոյ ատենապետն է Մէլիք Եօնան , որ երեւելի է Նեստորականաց մէջ , եւ շատ փափաքող է իր համազգիներուն յառաջադիմութեանը : Ատենադպիրը , Միրզա Ջիյա , է նաեւ ընդհանուր տեսուչ , եւ ժամանակ եւ աշխատութիւն ամենեւին չի խնայեր դպրոցաց բարեկարգութեանը : Այս տարի երեւելի տարբերութիւն տեսնուեցաւ դպրոցաց կարգաւորութեան եւ յառաջադիմութեան մէջ : Հոգաբարձուց ժողովը ունի ընդ իւրով խնամով իւր եօթնամասուն դպրոց 1,400 աշակերտօք : Ասոնց մեծ մասն յառաջադէմ է իր ուսմանց մէջ , որ են արդի Ասորերէնի հասարակ ճիւղերը , եւ բարձրագոյն դասերու համար հին Ասորերէն եւ Պարսկերէն , աշակերտներէն ոմանց համար նաեւ Անգլերէն :

Անցեալ երկու տարուան մէջ կեդրոնական տեղեր բարձրագոյն կարգի չորս դպրոցք հաստատուեցան , ուր կը յաճախեն չընկալող զիւղերէն մանկուհիք որ իրենց ուսուցիչի ծախքը իրենք կը հայրապարտեն : Թէպէտ այս դպրոցք դեռ աղայութեան մէջ են , մեծ յարգ ունին սակայն , եւ ոչ սակաւ ծախք յառաջ կը տարուին :

Ուրմիոյ երիտասարդաց վարժարանը , որ ըստ մասին նախապատրաստական եւ ըստ մասին աստուածաբանական դպրոց է , ունի 57 ուսանող : Ասոնց չորսը բժշկականութիւն կը սորվին ընդ խնամով Տոգ Գոգրանի :

Աղջկանց վարժարանն ունի 44 աշակերտ : Ասոնց չորսը Մահմետական օրիորդներ են : Մեծ գիւղերէն ոմանց մէջ կան աղջկանց համար մասնաւոր դպրոցներ , եւ այսպիսի դպրոցներու պէտքը կը զգացուի նաեւ ուրիշ գիւղերու մէջ :

Տեղ տեղ ժողովուրդն իր դպրոցներուն չէնք նորոգած է վայելուչ կերպով : Դաստիարակութեան համար նոր փափաք արթնցած է , եւ աւելի լուսաւորեալ գիւղերէն ոմանց մէջ գրեթէ բոլոր գիւղացիք

ցիւք կ'երթան օրական եւ կ'իրականորեայ դպրոցներ : Դպրոցաց շատերուն բոլոր ծախքը կը հաստատուի տեղւոյն ժողովուրդէն հանգանակութեամբ. ուրիշ տեղեր ժողովուրդէ ծախսուց մասնակից միայն է : Աղքատութիւնը եւ կառավարութեան կողմէն հարստահարութիւնը մեծ արդեւք են ժողովրդեան քան զայս աւելին ընել, բայց եւ այնպէս 1878 ին ժողովուրդը դպրոցաց եւ եկեղեցեաց համար տուաւ իբր 368 Օսմանեան լիւրս :

Բայ ի վերոյիշեալ դպրոցներէն կան բարձրագոյն կարգի նոր դպրոց մը, եւ ուրիշ տասը դպրոցք ի Գրգաստան : Դիտման սկսող բարձրագոյն դպրոցը շատ յարգի է ժողովրդեան առջեւ, եւ է լի աշակերտք : Ամերիկացի միսիոնարաց խնամով դաստիարակուող անձանց բոլոր թիւն 1,700ը կ'անցնի, աւելի քան 80 դպրոցաց մէջ : Ասոնցմէ հարիւրին 30ն անցեալ տարուէն հետեւ աւելցաւ :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Եւգենիակոյ Մանասեան Գրիգոր, որ հիմա երեսնամեայ երիտասարդ է, եւ եօթը տարիէ հետեւ իր հայրենիքէն մեկնած եւ հինգ տարի Պոլսոյ մէջ կօչկապարութիւն ըրած է, ասկէ երկու տարի առաջ Պոլսէն մեկնելով նախ Զմիւռնիա եւ ապա Աղեքսանդրիա կ'երթայ : Յիշեալ երիտասարդին եղբարքը, Պար. խաչիկ եւ Պար. Պետրոս Մանասեան, երկու տարիէ ի վեր իրենց եղբորմէն նամակ եւ ուրիշ տեղեկութիւն առած չըլլալով մեծ անձկութեան մէջ են, եւ կը խնդրեն Աւետարեթի ընթերցողներէն որ եթէ յիշեալ երիտասարդին ուր եւ ինչ վիճակի մէջ ըլլալը գիտեն, տեղեկութիւն տան անոր եղբոր Պար. Պետրոսի որ Պոլիս, Մէրճան, Ալի վաշա խան կը գտնուի :

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Աւետարանին գործը յառաջ կ'երթայ խարբերդու գաւառին մէջ, թէպէտ յառաջագիմութիւնն արագ չէ : Ոչ միայն բուն խարբերդ քաղաքն, այլ եւ ուրիշ վաթսու ընդամենը եւ գիւղացի մէջ Աւետարանական պաշտամունքը կը կատարուին : 1878 ին 21 եկեղեցեաց մէջ աւելցան 73 նոր անդամք եկեղեցւոյ, այնպէս որ այս գաւառին մէջ եկեղեցւոյ անդամք թիւը կը հասնի հիմա 1,275ի : Խարբերդ գաւառին եկեղեցիներէն 13ը հովիւ ունին, եւ 12 եկեղեցիք իրենց հովիւներուն ամսական ամբողջապէս կուտան : Կը յուսանք թէ այս տարի եկեղեցի մը պիտի կազմուի եւ հովիւ պիտի ձեռնադրուի նաեւ ի Զմիւռնիա :

Բողոքականաց թիւը կը հասնի այս գաւառին մէջ 8,000ի : Կայ 69 հասարակ դպրոց 2,500 աշակերտք, որոնց իբր 800ն աղջիկ են : Արմենիա գոյնճը կը ծաղկի իր բոլոր ճիւղերուն մէջ, միշտ կը զօրանայ աղքատութեամբ եւ ամէն կարգի մարդոց սէրը եւ յարգանքը կը վայելէ : Այս գաւառին երեւելի Մաշկատականներէն ռոմանք կը փախան զրկել իրենց որդիքը, բայց կը վախճան մարեաններէն : Ինչ որոնց կողմէն անշուշտ հակառակութիւն պիտի կրեն գէթ առ ժամանակ մի, քանզի Մաշկատականաց նախապաշարութեանը դեռ շատ զօրաւոր են : Եթէ այս նախապաշարութեանը քիչ մը թեթեւան, հաւանական է թէ Մաշկատականներէն շատերը պիտի ուզեն օգուտ քաղել յիշեալ դպրոցէն :

Այս գաւառին մէջ շատ թղթագրատ կար ի շրջաբերութեան, եւ այս թղթագրատուն յանկարծ խնայել պատճառ եղաւ յուզման եւ մեծ կորուստ տուաւ :

Խարբերդ, ապրիլ 19, 1879

ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ԵՒ ԱՂՈՐԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը օր առաջ առի Մարաշէն Սուրբ Գրոց ընթերցման եւ աղօթքի Միութեան անդամութեան գրոցն վերաբերեալ նամակ մը : Նամակը գրողը կը հարցունէ թէ Միութեան անդամներէն առնուելու Բէկ Կահիլեան ասի Կահիլ զրկուելու է, եւ կ'ըսէ թէ եթէ մարդիկ կարող ըլլային զրկել այն ստանի առանց մասնաւոր հաւաքի, հարկաւոր անձինք անդամ պիտի գրուէին :

Այս հարցման կը պատասխանեմ Աւետարեթի միջոցաւ, որով զիւրին է խնայել նաեւ ուրիշներու որ թերեւս նոյն հարցումն ընել կ'ուզեն : Տարեկան մէկ դահեկանը որ կը պահանջուի անդամութեան տուրք չէ, այլ անդամութեան գրոցն տպագրութեան եւ թղթատարութեան ծախսուց համար է : Անդամութեան գիրն եւ ամէն տարի օրական ընթերցումածոց զուլանքը պարունակող ցուցակը առնուելու համար տրուելու մէկ դահեկանը կրնայ իւրաքանչիւր ոք յանձնել քարոզչին կամ վարժապետին որ իր տեղւոյն մօտաւայն է, եւ քարոզչը կամ վարժապետը կրնայ զրկել ստակը նոյնպէս մօտաւայն միսիոնարին, որոյ ձեռամբ ստակը կը հասնի Կոստանդնուպոլիս առ Պատ. Տոգ. Ի. Կ. Պիլիս : Երբ կու գան զրկելու կամ ցուցակները որոնց վրայ անդամոց անունները եւ թիւերը նշանակուած են, կրնան զիւրաւ հասնիլ իւրաքանչիւր անդամի ձեռքը Աւետարեթները ցրուող եղբոր միջոցաւ : Միութեան անդամոց թիւն հիմա 71,000 է բոլոր աշխարհի վրայ : Գոհանաք Աստուծով, վասն զի անոր խօսքին մօտեցը լոյս կու տայ, եւ միամիտներն իմաստուն կ'ընեն :

Կը յուսանք թէ անդամութեան գիրը քիչ ատենէն պիտի տպուի նաեւ Յունարէն այս լեզուով Սուրբ Գրիք կարգադրութեան համար :

Խնդրենք Աստուծով աճեցնել անոնց թիւը որ կանոնաւորապէս կը կարգան Սուրբ Գրիք եւ կը հաւատան ճշմարտութեան իրենց հոգւոյն փրկութեան համար :

Մ. Ա. ՎԷՍՊ

Զմիւռնիա, մայիս 5, 1879

ՏՂԱՅՈՑ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

Տղայք սրբան գիւրաւ եթաւոյ են զանազան վտանգներու : Լսած էինք շատ փոքր տղաներու կրակի քով մինակ մնալով հրոյ ճարակ ըլլալը, եւ տղայոց վրայ եւի ջուրեր թափելով անոնց տանջանք մեռնիլը : Լսած էինք շատերուն ալ խոր ջուրերուն կամ գետերուն մէջ խնայելով խեղդամահ ըլլալը, բայց լսած չէինք բազմու միայն սիրելի եղած ծանծաղ ջուրերուն մէջ որ յետագայոր շատ կան տղայոց խնայելու իրողութիւնը :

Անցեալ ուրբաթ Ատաբաղար գտնուած ատենս ցաւալի գէղը մը պատահեցաւ : Քաղաւած հին ժամուն բակը փոսի մը ջուրին մէջ՝ որ մէկ ու կէս սոք հազիւ խորութիւն ունէր, զբայիններէն ընտանիքի մը երկուքուկէս տարեկան աւուղք եւ կայտառ մանջ գաւաղը կ'ընայ եւ անոր խնայել ոչ ոք տեսած չիտելով տղիկը կը խեղդուի : Դժբախտ ծնողք իրենց զաւկին անկեղծան գիւղը միայն տեսնելով աղիւղաւոր ճիւղեր կը բառնան եւ ամէն ջանք ի գործ կը դնեն զանի չնչաւորելու համար, բայց ի դուր : Կը պարտաւորին գերեզման գնելու իրենց սիրուն որդին անմոռանալի ցաւօք եւ արտաթլթեմբ :

Արդ, այս աղետալի դէպքը խորհել տուաւ խնձի սա թէ փոքր տղայք սրբալի գիւրաւ կ'ընան զանազան վտանգաց մէջ յորոց կրնան պահել ինքզինքնին չափահասը : Նոյնպէս է հոգեւոր վտանգաց համար : Ամէն տեսակ մեղքեր շատ գիւ-

րաւ կը սողոսկին մոնկանց փախուկ եւ գիւրաւոր սրտերուն մէջ, եւ մանկուք արագ կը սահն զանազան փորձութեան եւ որոգայթից մէջ, եւ մեծապէս կը փնտրեն, եթէ ծնողք արթուն հսկողութեամբ դէտ եւ պահապան չիենան անոնց վրայ : Կ'ըստիւր ծնողք, չէք սոսկար երբ կը լսէք թէ Ալիւրիկի ծովեղերեայ կողմերը բնակող կուսաշառք տարին անգամ մը աղէկ մը զոհ կ'ընեն ձուկերուն, ջուրերուն տեղատուութեան ատենը հանգիստոր արարողութեամբ ցիցի մը վրայ կապելով խեղճ տղան ու այնպէս թողնով որ ջուրերուն ետ դարձած ատենն իրենց պաշտած ձուկերը դան եւ ուտեն : Միթէ քան զայս փոքր տղիւսութիւն եւ անդրթութիւն է ձեր ըրածը առ ձեր գաւաղուն, երբ կը թողուք զանոնք երեսի վրայ առանց դպրոցի եւ առանց ընտանեկան կրթութեան, այնպէս որ անոնք աշխարհիս ամէն տեսակ մեղաց որոգայթներով բռնուած՝ որս կ'ըլլան դժոխային ուղիւստներն մէջ բնակող հրաշուհ վիշապին, միշտեւ կրնայիք բարեկամ հսկողութեամբ կենսատու փրկչին գիրկը մեծցունել եւ երջանիկ ընել զանոնք աստ եւ ի հանդերձեալն :

ԱՌԱՔԵԼ Ե. ԱՐԲԱՆԱՄԵՆ

Թամուգ

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ինչ է մկրտութիւն : Մկրտութիւնը մկրտելի անձին անհաճ փոխութեամբ անձանց անունը փոխուած չենք գտներ Սուրբ Գրոց մէջ : Տարտնացին Սաւա յետոյ կոչուեցաւ Պետրոս, բայց այս փոփոխութիւնը չեղաւ ի մկրտութեան, այլ շատ ետքը : Տղու մը անունը յառաջ քան զմկրտութիւնն կամ ի մկրտութեան որոշել յարմար է, ինչպէս կ'ընէին Հրեայք յառաջ քան զթիւսաւորութիւնն կամ ի թըլ-փատութեան, բայց այս լոկ սովորութիւն էր, ոչ թէ էական մասն թիւսաւորութեան :

Մկրտութիւնը Բողոքականաց թէ թիւստ մկրտութիւնը կը նշանակէ լուացումն ի մեղաց, բայց ինքնին չի կրնար կատարել այն լուացումը : Սիմոն մոգ մկրտուած էր (Գործ. Բ. 13), բայց երբ Աստուծոյ պարգեւն արժանի զնիւ մտաբերեց, Պետրոս ըսաւ անոր. Գոն մասն եւ բաժին չունիս այս բանին մէջ, վասն զի քու սիրտը ուղիւ չէ առաջի Աստուծոյ (համար 21) :

Կան Քրիստոնեայք որ կը պնդեն թէ մկրտութիւնը վերստին կը ծնուցանէ մկրտեալ անձը : Բայց Սուրբ Գրոց մէջ կը կարդանք թէ հաւատքը կը կանխէ եւ մկրտութիւնը կու գայ զինի : Եթովպացիներէն (Գործ. Բ. 38), Լիւզիա (Ժ. 2. 13), բանտապետը (համար 35), Կորնթացիներէն շատերը (Ժ. 8) « հաւատացին եւ մկրտուեցան » : Այսպէս Աբրահամ նախ հաւատաց եւ ապա թրիստուեցաւ :

Ինչ է ուրեմն, մկրտութիւն : Ինչպէս որ թրիստութիւնը հին տնտեսութեան ատեն « հաւատքին արդարութեանը կնիք » էր (Հռոմ. Գ. 11), նոյնպէս մկրտութիւնն ընդ նոր օրինքէն նշանակ հոգեւոր մաքրութեան, եւ քիչ ուրիշ ի մէջ Աստուծոյ եւ հաւատացելոյն : Արդ ուրիշ նախ կ'ըլլայ եւ ապա կը քրիստ : Ուստի եւ հաւատքը կը պահանջուի յառաջ քան զմկրտութիւնն : Ասոր հետ մէկտեղ Աստուծոյ շնորհաց ուրիշ իր մէջ կ'առնէ հաւատացելոյ անհաճ փոփոխութիւնը : Եւ մեծամեծ օրհնութիւնք խոտաւորուած են մանկանց ի պատճառս հաւատոյ ծնողաց նոցա « խոտաւորու » կ'ընէ Պետրոս առաքեալ (Գործ. Բ. 39), « եղած է ձեզի եւ ձեր զաւկներուն » : Ուստի, ոչ միայն ինք Արամիւհրա թաւուցաւ, այլ եւ պատուէր առաւ թրիստել իր որդիները : Նոյնպէս երբ Լիւզիա մկրտուեցաւ, կը կարդանք թէ անոր հետ մկրտուեցաւ նաեւ անոր տունը (Գործ. Ժ. 2. 13) : Նմանապէս բանտապետը մկրտու-

ուեցաւ ինք եւ իրենները (համար 33) : Այսպէս կը տեսնենք որ Քրիստոնէական մկրտութիւնը հաւատացելոյ և անոնց մանկանց համար է : Բայց որպէս զի մկրտութեան արտօնութիւնը վայելէ հաւատացեալն, ինք եւ մանկուքը, պարտի վայուած հաւատացեալ ըլլալ, այսինքն պարտի ոչ միայն հաւատք ունենալ, այլ եւ դաւանել զայն : Պարտի հաւատալ սրտիւ եւ խոստովանել իրեանով (Հռոմ. Ժ. 10) : Վասն որոյ Փրկիչն մեր, յետ պատուիրելոյ աշակերտաց քարոզել Աւետարանը բոլոր արարածոց, կը յաւելու. « Ան որ կը հաւատայ եւ կը մկրտուի՝ պիտի փրկուի » : Քրիստոսի այս խօսքերէն հասկնալու չենք թէ հար չէ մարդու փրկուիլ առանց մկրտութեան, քանզի առաջաւորող աւազակը փրկուեցաւ թէպէտ ժամանակ չունեցաւ մկրտուելու : Նաեւ Քրիստոսի յիշեալ խօսքերը չեն վերաբերիլ մանկանց, այլ անոնց որ չափահասութեան ատեն Քրիստոնեայ ըլլալ պիտի ուզէին. այս անձանց հաւատքը ճշմարիտ պիտի չհամարուէր միշտեւ որ չհաւանութիւն մարդոց առջեւ, եւ այս դաւանութիւնն ըլլալու էր մկրտութեամբ :

Ուստի կը պնդեն սոսկայն թէ ունին իրաւունք մկրտելու իրենց տղայքը վասն զի իրենք մկրտուած են ի տղայութեան, թէպէտ չեն մոտ ի հաղորդութիւն ընդ եկեղեցւոյ հրապարակաւ դաւանելով իրենց հաւատքը : Քննենք համառօտեալ ասոնց փաստը : Այսպիսեաց մկրտութիւնն ի մանկութեան կրնայ ապացոյց համարուիլ անոնց ծնողաց հաւատոցը, բայց մինչեւ որ մէկը հրապարակաւ չդաւանի իր հաւատքն առաջի եկեղեցւոյ, մկրտուած ըլլալուն պատճառաւ չի կրնար իրեւ հաւատացեալ ընդունուիլ :

Ապա եկեղեցին իրաւունք ունի ըսելու այսպիսեաց. « Եթէ արդարեւ կը բաղձաք նուիրել ձեր տղայքն Աստուծոյ, ձեր առաջին պարտքն է նուիրել զձեզ, եւ անոնց նուիրելու նախ զձեզ ինչպէս կարելի է ձեզ ճշմարտապէս նուիրել ձեր տղայքը : Ինչպէս կրնաք կատարել ձեր տղայք Աստուծոյ երկիւղին եւ խրատուն մէջ կրթելու խոտաւոր զոր լուեկայն կ'ընէք զանոնք մկրտութեամբ Աստուծոյ նուիրելով, եթէ նախ դուք չէք մոտեր յուր ընդ Աստուծոյ, եւ չէք վարեր ճշմարիտ Քրիստոնէական կեանք » :

Բայց երբ այսպիսիք կ'առաջարկեն մկրտել իրենց զաւակները, միթէ անոնց բուն շարժառթիւն է նուիրել տղայք Աստուծոյ : Անոնց շարժառթիւնը մէ ապաքին յաջ մարդկան կարեւոր համարուած աղբիւրն է մը համաձայնել է : Եւ միթէ կրնայ եկեղեցին ընդունել անոնց պահանջումն, առանց նուագեցնելու սրբութեան յարգը, եւ իր Փրկչին հրամանին անաստելու :

Հրապարակաւ դաւանութիւն հաւատոյ չտուող անձանց իրենց տղայքը մկրտել տալու պահանջման նման է նաեւ ոմանց սա պահանջումը. թէ ամէն Քրիստոնեայ կոչուող արտօնութիւն ունենալու է, երբ եւ կամի, հաղորդուիլ Տէրունական ընթրեաց, իր բարեպաշտութեանը վրայ յայտնի ապացոյց թէ տայ եւ թէ չտայ եկեղեցւոյ :

Եկեղեցւոյ անդամք նոր կտակարանին մէջ կը կոչուին « սուրբք » եւ « սուրբ եղբայրներ » : Եւ անոնց համար կ'ըսուի թէ « կանչուած են սուրբ կոչումով » : « զատուած » ամբարշտներն : Արդ, եկեղեցին պարտի պահանջել բարեպաշտութեան յայտնի ապացոյց իր անդամներէն, ապա թէ ոչ կը դադրի սուրբ եկեղեցի, աշխարհի ըլլալ : Ընդհանուր փորձք թէ ի հնունն եւ թէ զարդիս կը հաստատուէ զայս :

Թող, ուրեմն, լսենք ոչ աշխարհային եւ անձնատէր մարդոց ձայնին, այլ նոյն իսկ Տէրոջ ձայնին որ կ'ըսէ. « Արթուր եկեղիք եւ հաստատէ մնացած բաները որ մեռնելու վրայ են » : « Ունեցածդ ամուր բռնէ, որ մէկը չառնէ քու պսակդ » :

Ե. Բ

ԲԱՆԱԲԱՍԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիս 8 ըստ Յուն. և մայիս 20 ըստ Լատ., 1879

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երբ տէրութեանց ժողովքն որոշեց որ Հայաստանի մէջ բարեկարգութիւններ ըլլան, եւ թուրքիոյ կառավարութիւնը հաւանութիւն տուաւ տէրութեանց ժողովոյ այս որոշման, Հայք ուրախացան: Տէրութեանց ժողովոյ որոշումը նշան էր թէ Եւրոպա հասկցած էր Հայոց պէտքերն, եւ այն պարագաներն որոնց մէջ տրուեցաւ յիշեալ որոշումը՝ մասնաւոր յոյսեր տուին Հայոց թէ Հայ ազգն արգարեւ օգուտ պիտի քաղէ անկէ:

Բայց տէրութեանց ժողովոյ այն որոշումն մինչեւ ցարդ ինչ արդիւնք յառաջ եկաւ: Ոչինչ: Եթէ հարցուի Հայոց մը թէ Հայ պատգամաւորաց Եւրոպա ուղեւորեցին ինչ օգուտ յառաջ եկաւ իր ազգին, յիշեալ Հայք հաւաքանօք պիտի պատասխանէ այս հարցման: Յորմէհետէ Պերլինի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ, Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութեանց, Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութեանց եւ կառավարութեան պաշտօնատարաց հարստահարութեանց դէմ տըրտոնները չգաղտնեցան: Այսինքն չիտթութիւնը նոր տփգոհութեանց պատճառ տուաւ Հայոց:

Ստույգ է թէ կառավարութիւնն քանիցս փափաք յայտնած է Հայոց վիճակին բարոյութեան համար: Յանձնաժողովներ եւ քննիչներ զրկած է բարեկարգութիւն կատարելու Հայաստանի մէջ՝ եւ փոքուն Ասիոյ այն կողմերն ուր շատ Հայեր կան: Յորդորած է դաւաճաց ժողովուրդներն եղբայրաբար սպրիլ իրարու հետ: Բայց այս ամենէն ցարդ արդիւնք մը յառաջ եկած չէ: Կարծես թէ քննիչները թէեւ հրաման ընդունած են հարստահարութեանց վախճան տալու, բայց դործադիր իշխանութիւն ունեցած չեն: Սակայն պէտք է գիտնալ որ քննիչք թէեւ բարեկարգութիւն կատարելու անկեղծ փափաք եւ մեծ յաջողակութիւն ունենան, եթէ չունին լիազօր իշխանութիւն, չեն կրնար օգտակար դործ տեսնել: Բայց Բ. դուռը չկրնար Հայերն այս վիճակին մէջ թողուլ: Երբ Հայերն երկար առնեն բարեկարգութեան սպասելէ ետքը տեսնեն որ իրենց յոյսերն ի դերեւ կ'ենեն, հարկաւ անոնց սրտերը դառնութեամբ կը լեցուին: Վեհ. Սուլթանին հպատակ ազգաց մէջ Հայերը մինչեւ ցարդ հաւատարիմ եղած են: Հայոց ազգին պէս հաւատարիմ ազգի մը սիրտը վշտով եւ դառնութեամբ լեցուած թողուլ կառավարութեան ոչ պատուոյն եւ ոչ շահուն համաձայն է: Ժողովուրդ մը որոյ արդար ակնկալութիւնները կը զլացուին իր կառավարիչներէն, կրնայ դիւրաւ իյնալ քաղաքական յուզմունք յարուցանել աշխատողներուն ձեռքը: Խաղաղութեան եւ բարեք վարչութեան համար Հայոց արդար փափաքը լեցնել անհրաժեշտ է թուրքիոյ: Քաղաքական հեռատեսութիւնն եւ երկրին շահն այս կը պահանջեն: Նաեւ Պերլինի դաշնագրութիւնը զայս խոստացած է հանդիսաւոր կերպով: Բ. դուռն այս ամէն կէտերը նկատողութեան առնելով Հայաստանի մէջ բարեկարգութիւնն իրապէս դործադրելու համար ընաւ ժամանակ կորսնցնելու չէ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ հինգշաբթի օրէն սկսեալ հայրին քննիչ վրայ հինգ փարս եւս տուցաւ, եւ իւրաքանչիւր քաջը պղինձ դրամով 95 փարսայի վաճառուի սկսաւ:

— Պոսթիլի մէջ բանող շոգենաւուց ընկերութեան հասցիքն եւ ծախքը քննելով երթեկութեան վարձուց նոր սակագին մը պատրաստելու համար Լոյտ, Մէսաթըրի եւ ուրիշ շոգենաւուց ընկերու-

թեանց կողմէն կարգուած պաշտօնակալներէ բաղկացեալ յանձնաժողովն անցեալ հինգշաբթի օր առաջին անգամ նիստ ըրաւ առեւտրական դործոց պաշտօնարանը:

— Ուրիշն գնդապետն, որ, ինչպէս արդէն ծանուցինք, Անգլիոյ կողմէն փոքուն Ասիոյ համար ընդհանուր հիւպատոս կարգուած է, անցեալ ուրբաթ օր տակէ մեկնեցաւ Պրուսիոյ ճամբով իր պաշտօնատեղին երթալու:

— Անցեալ նոյ. ամսոյ մէջ կազմուած եւրամտական յանձնաժողովը Անգլիոյ անդամը, Մր. Հարիսըն, հրաժարած է իր պաշտօնէն: Յանձնաժողովը կազմուած էր թուրքիոյ եւրամտի վիճակը քննելու եւ եւրամտական նոր դրութիւն մը առաջարկելու համար: Մր. Հարիսընի ներկայութիւնն այս յանձնաժողովոյ մէջ բարեգուշակ նշան էր: Մր. Հարիսըն ինքն իսկ վստահ էր թէ կարող պիտի ըլլար մեծ դործ կատարել բայց բոլոր յոյսերն ընդունայն եղան: Թուրքիոյ եւրամտի վիճակը քննել իսկ անկարելի եղաւ յանձնաժողովոյ, որ տեղեկութեանց համար եւրամտից պաշտօնարանին թուրք պաշտօնակալաց դիմելու ստիպուած էր: Մր. Հարիսըն եւրամտական դործոց մէջ մեծ յաջողակութիւն ունի, եւ վարժ է լաւ կազմուած եւրամտական դրութեան մը փափուկ խնդիրները լուծելու, բայց հոս իր յաջողակութիւնը ցուցնելու պատահութիւն չունեցաւ: Թուրքիոյ եւրամտական խնդիրներն առ այժմ լոկ նախնական սկզբունքի խնդիրներ են: Գլխաւոր խնդիր է հոս վարչութեան համար ուղիղ եւ յաջող պաշտօնակալներ գտնել, եւ այսպիսի պաշտօնակալներ գտնելու համար Մր. Հարիսընի պէս մեծ կարողութեան տէր մարդու մը պէտք չկայ: Ուստի եւ Մր. Հարիսըն տեսնելով թէ հոս իրեն յարմար դործ չկայ, հրաժարական տուաւ եւ հիմա կը դառնայ իր պաշտօնին շնորհաւորական կառավարութեան եւրամտական դործոց մէջ:

— Բուսիոյ կայսեր կողմէն Արեւելեան Բուսիոյ Պուլիարաց ուղղեալ յայտարարութիւնը, զոր Օպրուշէֆ զօրապետը բերած էր, մայիսի 7ին կարգադրուեցաւ Փիլիպպոսպոլսոյ մայր եկեղեցւոյ մէջ: Այս յայտարարութեան մէջ Բուսիոյ կայսրը կը յայտնէ թէ հաստատապէս որոշած է դործադրել Պերլինի դաշնագրութիւնը, բայց կը խորհի թէ Եւրոպական յանձնաժողովը պաշտօնին պայմանաժամը տարի մ'աւ երկարելու է, եւ թէ առ այժմ թուրքիոյ կառավարութիւնը պահտական զօրք զրկելու չէ Պալքանները: Զարը կ'ըսէ Պուլիարաց. «Զեր կեանքն, ձեր պատին եւ ձեր ստացուածքը օրինաց պահպանութեան ներքեւ պիտի դրուին, եւ այդ օրինաց դործադրութիւնը ձեր ձեռքը պիտի ըլլայ, եւ ձեր գաւառին կառավարութեան զուլս պիտի կարգուի ձեր կրօնակիցներէն մին, Բրիտանիոյ մը»: Վերջապէս կայսրը կը յորդորէ Պուլիարները զգուշանալ Պերլինի դաշնագրութեան դործադրութեան հակառակելէ, եւ կ'աղօթէ որ Աստուած Պուլիարաց հետ ըլլայ յառաջգլխութեան շաղկն մէջ:

Զարին յայտարարութեան ընթերցումէն յետոյ Օպրուշէֆ զօրապետն առնաբանութիւն մ'ընելով ըսած է թէ Բ. դուռը լաւ զգացումներ ունի Արեւելեան Բուսիոյ Պուլիարաց նկատմամբ, թէ Վեհ. Սուլթանը հաճած է յիշեալ երկրորդ Օսմանեան զօրք զրկելու իրաւունքը առ այժմ չգործադրել, եւ թէ որովհետեւ Պուլիարը հիմա գէշը ունին եւ սորված են ինչպէս դործածել զանոնք, Մահմեդական հրոսակներու յարձակումներէն վախ ունենալու չեն: Ուստի յորդորած է Պուլիարները զրկելու տալ խաղաղական աշխատութեան, եւ ըսած է. «Այս է Անգլիան դէպքեր փափաքն, եւ այս

փափաքը պէտք է նուիրական ըլլայ ձեզ համար:»

— Քանի մը օր առաջ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ պաշտօնէից ուղղեալ հարցման մը պատասխանելու համար պաշտօնեայք ըսած են թէ զրկելու պարտաւոր զգացած են խրատել թուրքիոյ որ անմիջապէս սկսի բարեկարգութեանց դործադրութեան: Այսպէս Անգլիոյ բարեկարգութիւն պահանջելով ստակի մասին թուրքիոյ պէտքը տակն զգայի կ'ընէ, բայց առանց օգնութեան Գաղիոյ ստակ չառնուիր, եւ Գաղիոյ իր օգնութիւնը կը զլանայ մինչեւ որ Յունաստանի խնդիրը չլուծուի:

— 22,000,000 իրայի փոխառութեան համար Օսմանեան դրամատեղանին բանակցութիւնները դեռ կը շարունակուին, բայց դեռ յաջողութիւն ունեցած չեն: Օսմանեան արժէթուղթ ունեցողներուն իւրաքանչիւրը զատ առաջարկութիւն կ'ընէ հին պարտուց կարգադրութեան համար, եւ Անգլիոյ եւ Գաղիոյ կառավարութիւնք չեն ուղեր իրենց կողմէն եւրամտական դործադրութիւն կարգել մինչեւ որ Օսմանեան արժէթուղթ ունեցողները Հիւսիս-ձայնի իրենց մէջ: Նաեւ Գաղիոյ որոշած է ուղղութիւն չընծայել թուրքիոյ եւրամտական խնդրոց մինչեւ որ Յունաստանի խնդիրը չլուծուի: Այսպէս թուրքիոյ ուղղակի եւ մեծ շահ ունի Յունաստանի խնդիրը մէկէն լուծելու:

— Հարաւային Եգիպտոսի Անգլիացի կառավարիչը, գնդապետ Կրոտոն, կը ջանայ դերեկամաւորութիւնը բուրդով վերցնելու: Մօտեւս դերեկամաւոր երկրորդ անգամ Կրոտոն փաշայի զօրաց վրայ յարձակեցան, բայց մեծ կորուստածով ետ մղուեցան:

ԱՅԼԵՆԱՅԻՔ

Գաւառներէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ տուրքերը 80 առ հարիւր մետաղեայ դրամով եւ 20 առ հարիւր թղթադրամով կը հաւաքուին, թէեւ քիչ մը ծանր: Թղթադրամը կը ջնջուի նոյն իսկ տուրքերն հատուցանող անձանց առջեւ: — Նախորդ մեծ եպարքոս Էտէզմ փաշայ, որ Վիենայի Օսմանեան դեսպան կարգուած է, անցեալ շաբաթ տակէ մեկնեցաւ դէպ իր պաշտօնատեղին երթալու: — Նաեւ Ալքիզ պէյ, որ Սերուիոյ կառավարութեան քով Օսմանեան դեսպան կարգուած է, ճամբայ եկած է Պէլլոստ երթալու: — Արեւելեան Բուսիոյ Պուլիարը Փիլիպպոսպոլսոյ մէջ պատրաստութիւն կը տեսնեն փառաւոր ընդունելութիւն ընելու Ալքիզ փաշային: Պուլիարոյ Ալքիզան իշխանը թագադրութեան համար Գրեշոպի երթալու ատաղձ կը խորհի Եւրոպայի զլխաւոր մայրաքաղաքները այցելել: — Լոնտոնի Տէյլի թէլիգրաֆ անուն լրագիրը կ'ըսէ թէ Բուսիոյ կայսրն առաջարկութիւն ըրած է Աւստրիոյ Պոսիւր, Հիւսիսք եւ Նովի բազար պարպել տարւոյ մը միջոցին մէջ: — Նոյն լրագիրը կ'ըսէ թէ Գաղիոյ արտաքին դործոց պաշտօնեայն համաձայնած է Անգլիոյ եւ Աւստրիոյ սա առաջարկութեան թէ մեծ տէրութեանց դեսպանը Կ. պոլսոյ մէջ առանձին բանակցին Բ. դրան հետ Յունաստանի սահմանադրւոյ ուղղութեան խնդրոց վրայ: — Վաղըթ լրագիրն անցեալ շաբաթ Լոնտոնէն զարնուած մատուաւոր հեռագիր մը հրատարակեց սա խմտով թէ Ալքիզի Անգլիական դեսպանն իր կառավարութեան ընդունած հրահանգաց համաձայն ջանացած է հասկնալ թէ Յունաստանի կառավարութիւնն ինչ ընթացք պիտի բռնէ Յունաստանի սահմանադրւոյ ուղղութեան համար մօտեւս Պոլսոյ մէջ կատարուելու բանակցութեանց մէջ, եւ Յունաստանի կառավարութիւնն իմացուցած է Անգլիոյ դեսպանին թէ ինք ամենեւին պիտի չզնչի տէրութեանց ժողովը: Յունաստանի նկատմամբ տուած որոշումներէն: Կ. պոլսոյ դեսպանաց մէջտեղ նախապատրաստական բանակցութիւնը պիտի չսկսին մինչեւ Գաղիոյ դեսպանին գալուստը, եւ կը յուսացուի թէ Գաղիոյ դեսպանը Պոլսոյ պիտի գայ մայիս 13/23 ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաց ի մեծ հրդեհներէն որ պատահած են Օրէնդուրի եւ Ուրաղըի մէջ, քանի մը ուրիշ մեծ հրդեհներ պատահած են Արեւելեան Բուսիոյ մէջ: Կը կարծուի թէ այս հրդեհներն ոչ արկած, այլ չարամիտ

անձանց դործ են: Ոստիկանութիւնն արդէն 70 կապածելի անձինք ձերբակալ ըրած է:

— Կոլոս լրագիրն որ Բեդրասուրի մէջ կը հրատարակուի, կ'ըսէ թէ այս ձմեռ Մոսկուայի մէջ ձերբակալուած իբր 2,000 հոգիէն 500 ը զրկուած են Սիպերիա, եւ ուրիշ քաղաքաց մէջ ձերբակալուած 9,000 հոգիք ամառը պիտի զրկուին ի Սիպերիա: Միւս կողմէն Բեդրասուրիէն հեռագրով կը ծանուցուի թէ սուտ են այն լուրերը թէ բազմաթիւ բանտարկեալներ Բեդրասուրիէն դուրս զրկուած են որպէս զի բանտերուն մէջ տեղ ըլլայ նոր ձերբակալելու համար, թէ շատ պաշտօնակալներ եւ շատ ընտանեաց ամբողջ անդամներ ձերբակալուած են, եւ թէ Բեդրասուրի մէջ հրաման եղած է գիշերուան ժամն ձին մարել տանց բոլոր ճրագները:

— Վիենայի բնակիչք շատ դժգոհ, իսկ Հունկարացիք շատ գոհ են Նովի բազարի պայմանագրութեան, վստահի պայմանագրութեան մէջ Սուլթանը վեհապետ ծանցեցած է Պոսիւր, եւ այսպէս այն կարեւոր դաւառին Աւստրիոյ հետ միացան յոյսն ի դերեւ հանուած կը համարուի:

ՎԵՐՁՆԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ կիրակի օր Վեհ Սուլթանն Արեւելեան Բուսիոյ կանոնագրութիւնը վաւերացուց եւ Ալքիզ փաշային յիշեալ դաւառն երթալուն հրաման ըրաւ:

— Փիլիպպէն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Վիլիպիս զօրապետին Արեւելեան Բուսիոյ ազգային զօրաց հրամանատար կարգուելու լաւ ընդունելութիւն գտած է յիշեալ դաւառին բնակիչներէն: Վիլիպիս զօրապետն Արեւելեան Բուսիոյ ազգային զօրաց այժմու պաշտօնակալներն իրենց պաշտօնին մէջ պիտի սկսէ: Հրամանները Պուլիարերէն պիտի ըլլան:

— Պուլիար պատգամաւորը մայիս 5/15 ին Լիվադիոյ հասնելով Պաթէմպէրի իշխանին մատուցին Պուլիարաց ազգային ժողովոյ որոշումը որով նա Պուլիարոյ իշխան ընտրուած է:

— Անգլիոյ արտաքին դործոց պաշտօնեայն ըսած է թէ Պոսիւր եւ Հերոսքի Աւստրիոյէն գրաւումը կարեւոր է խաղաղութեան:

— Լոնտոնէն մայիս 6/18 թուականու զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ երեւելի գրամատարը նկատելով թէ առանց օգնութեան Գաղիոյ Օսմանեան գրամատարները ծրագրել պիտի չկրնայ դործադրուիլ, չեն ուղեր իշխեալ ծրագրին ընդունել: Ուստի կը կարծուի թէ Թագիլի ծրագրին հիմանց վրայ նոր ծրագիր մը պիտի պատրաստուի եւ պիտի առաջարկուի Օսմանեան բոլոր արժէթուղթերն մէկ ձեւի եւ մէկ տեսակի վերածել, եւ այս ծրագիրը Գաղիոյ կառավարութեան պաշտպանութեամբ Բ. դրան պիտի մատուցուի:

Նոյն հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Լորտ Մայիսպոլի Կ.պոլսոյ Անգլիական դեսպանին հրահանգ զրկած է խորհուրդ տալ Բ. դրան որ Արեւելեան Բուսիոյ հիմնական օրէնքն ըստ տեղական եւ քաղաքական պիտոյից բարեփոխելով եւրոպական թուրքիոյ ուրիշ դաւառներու մէջ ալ դործադրէ եւ ըստ այնմ բարեկարգութեանց դործադրութիւնը փութացնէ:

— Մայիս 6/18 թուականու Բարիլէն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Յունաստանի սահմանադրւոյ ուղղութեան համար բանակցութիւնները յաւիտի սկիզբը պիտի սկսին Պոլսոյ մէջ:

Գիտպանք հաւաքաբար պիտի դործեն, եւ հաւանական է թէ անոնց ժողովը դեսպանաժողովոյ մ'երեւելով պիտի ունենայ, եւ որոշումները միաձայնութեամբ պիտի տրուին:

ԵԼԵՆԱՅԻՔ ԵՒ ԱՌԵՆՏԱԿԱՆ

Մայիս 7/19, 1879			
Գոտայի	12. 20 1/2	Բուսի, երկուս. բաժինք	44
Գ.Ր.Ս.Ք.	Օտմ. լիւրան	400 էն	
Մեկնելու	406 1/2	Բուսի, բոլ.	90
Թղթադրամ	1070	Կարգիւն	87 1/2
Պղինձ ստակ	164	Գրիմից	51 1/2
Մեղրիք	115	Անգլ. լիւր	109 1/2
Մանէն	10 1/2		

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն Խալապի շ. Բ. կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՄԵՆԻԱ
Չագմագընլուծ, Կարսիան խան, Թիւ 12.